

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

QUALIFICATION WORK

second-level graduate (master's degree)

groups DE-61-22 Grishutin Ivan Ihorovych

**ON THE SUBJECT: Methodical approaches to
the formation of an ecological network (on the
example of the Dnipropetrovsk region)**

**Sc. Advisor, Cand. Of. Geogr. Sc.,
Assoc. Prof. S.V. Anisimova.**

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

здобувача другого освітнього рівня (магістр)

групи ДЕ-61-22 Грішутіна Івана Ігоровича

**НА ТЕМУ: МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО
ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ МЕРЕЖІ
(НА ПРИКЛАДІ ДНІПРОПЕТРОВСЬКОЇ
ОБЛАСТІ)**

**Керівник роботи, к.г.н., доцент
Анісімова С.В.**

Мета роботи – проаналізувати підходи до обґрунтування виділення природоохоронних територій для створення природних ядер екологічної мережі.

Основні завдання роботи:

- дати загальну характеристику понять про екомережу і правові засади її формування, а також дослідити структурні елементи Всеєвропейської і Української екологічної мережі;
- проаналізувати підходи до формування природно-заповідного фонду України;
- характеризувати природні особливості і розвиток природно-заповідного фонду Дніпропетровської області;
- обґрунтувати необхідність формування ландшафтного заказника Домоткань-Самотканський Дніпропетровської області на прикладі земельної ділянки балка Широка.

Ідея Європейської екомережі, або "EECONET" (European Ecological Network) вперше була запропонована колективом голландських дослідників у 1993 році на конференції в Маастріхті.

Основи формування європейської екологічної мережі визначають Директиви ЄС «Про охорону диких птахів» (Пташина Директива) та «Про збереження природних середовищ та видів природної фауни та флори» (Оселищна Директива).

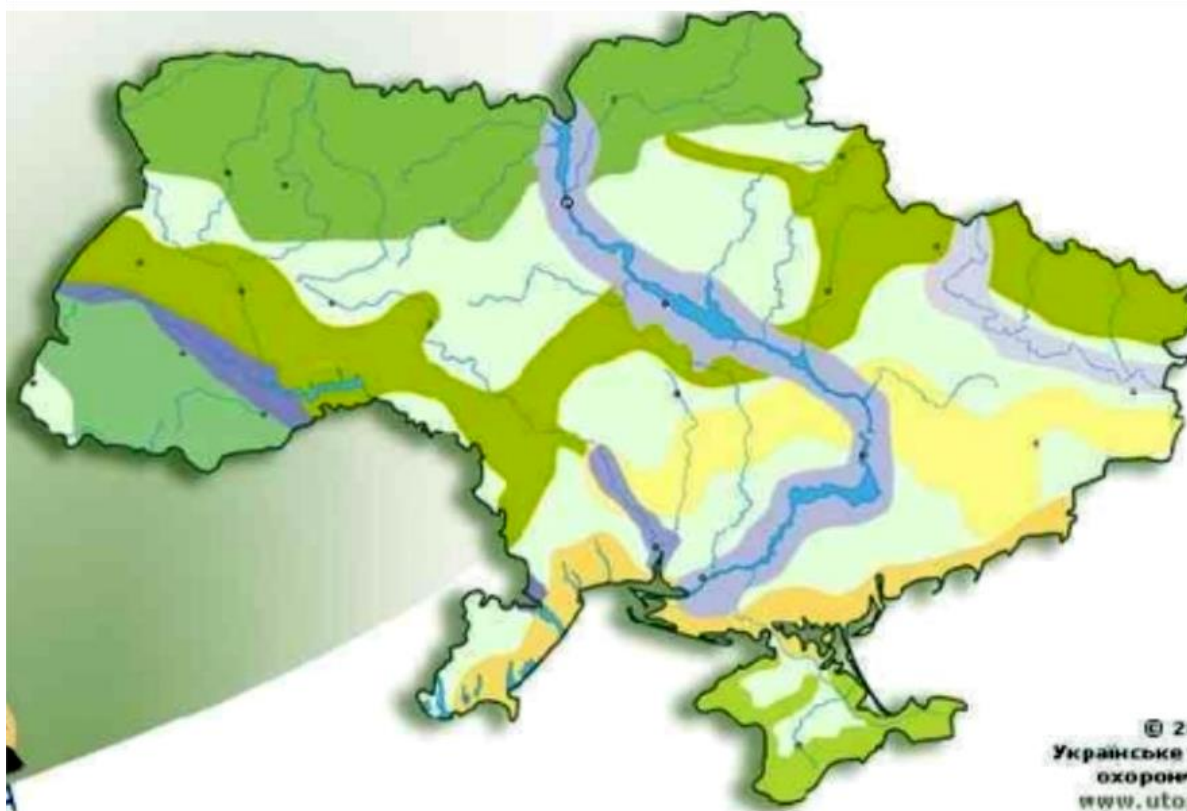
Створення Всеєвропейської екологічної мережі базується на таких принципах:

- природним каркасом збереження і відновлення біорізноманіття є екомережа, яка складається з ключових елементів у вигляді природних ядер, екологічних (природних) коридорів і буферних зон;
- в різних країнах і регіонах структура екомережі повинна визначатись природними умовами та адміністративними обставинами;
- екомережа має бути багаторівневою;
- функціонування екомереж повинне бути динамічним і являтися засобом політики збереження дикої природи;
- при розробленні каркасу екомережі розвиток системи природно-заповідних територій має пов'язуватись із соціально-економічним розвитком.

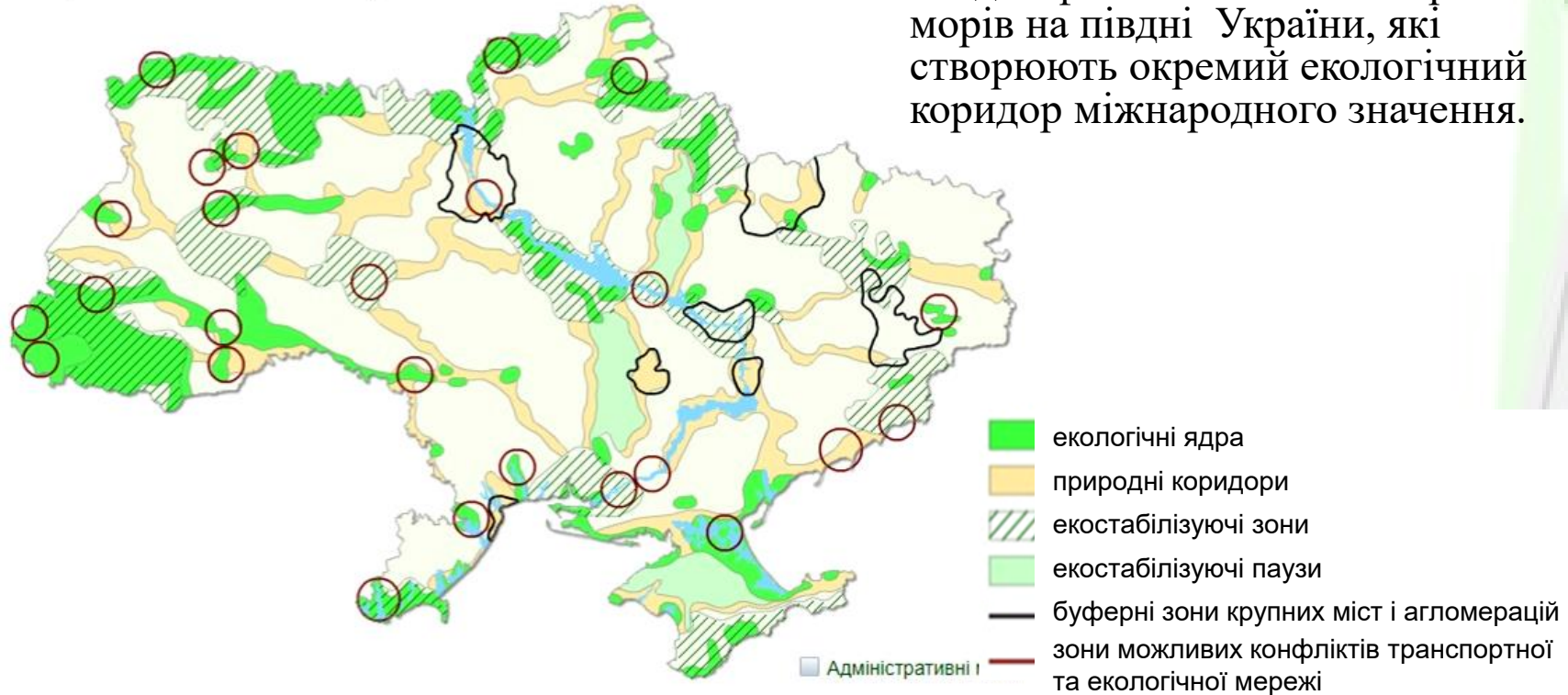
Ключові території (природні регіони, природні ядра) формують на територіях, де вже існують об'єкти природно-заповідного фонду, відсоток яких значно перевищує аналогічний у цілому по країні, а також включають природно-заповідні території що створюватимуться.

Вони мають забезпечувати збереження ландшафтного та біологічного різноманіття, включати середовища існування рідкісних видів рослин і тварин і видів, що перебувають під загрозою зникнення.

В даний час в Україні існують такі сполучні території:

- широтні природні коридори, які забезпечують природні комунікаційні функції зонального характеру. До них відносяться: Поліський (лісовий), Галицько-Слобожанський (лісостеповий), Південноукраїнський (степовий);
- меридіональні природні коридори. Ці коридори просторово обмежені долинами великих річок: Дніпра, Дунаю, Дністра, Західного Бугу, Південного Бугу, Сіверського Дінця, і об'єднують водні та заплавні ландшафти, які є шляхами міграції численних видів тварин;
- прибережно-морські природні ландшафти Азовського і Чорного морів на півдні України, які створюють окремий екологічний коридор міжнародного значення.

Біосферні заповідники (БЗ) і біосферні резервати (БР) України

Назва території	Статус	Рік створен.	Площа, га	Область розташування	Підпорядкування
«Асканія-Нова»	БЗ, БР	1898	33307,6	Херсонська	Національна академія наук
Карпатський біосферний заповідник	БЗ, БР	1968	57880	Закарпатська	Міністерство екології та природних ресурсів
Чорноморський біосферний заповідник	БЗ, БР	1983 (1927)	109254,8	Херсонська, Миколаївська	Національна академія наук
Дунайський біосферний заповідник	БЗ, БР	1998	50252,9	Одеська, Румунія	Національна академія наук
Чорнобильський радіаційно-екологічний біосферний заповідник	БЗ	2016	226964,7	Київська	Державне агентство України з управління зоною відчуження
Східні Карпати	БР транс кордон	1998	58587	Закарпатська Львівська Польща Словаччина	Міжнародна адміністрація
Деснянський біосферний резерват	БР транс кордон	2009	58293	Сумська РФ	
Розточчя	БР транс кордон	2017	2084,5	Львівська Польща	
Західне Полісся	БР НПП	2002	48977	Волинська	Державний комітет лісового господарства

В 2022 році природно-заповідний фонд України складав:

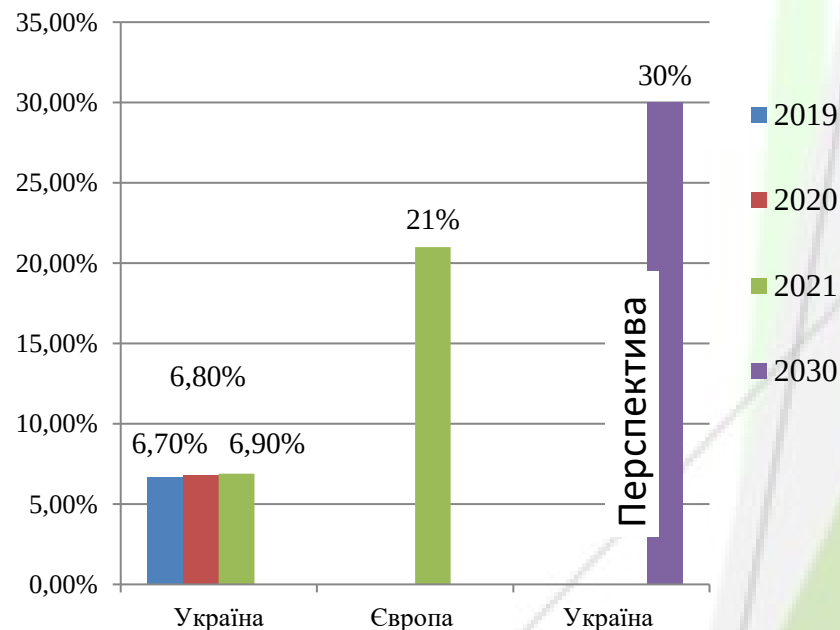
5 біосферних заповідників,
19 природних заповідників,
53 національних природних парки,
85 регіональних ландшафтних парків,
3398 заказників,
3580 пам'яток природи,
802 заповідних урочища,
28 ботанічних садів,
13 зоопарків,
62 дендропарки
588 парків-пам'яток
садово-паркового мистецтва

Відповідно до Європейської програми збереження біологічного різноманіття, Україна до 2030 року має збільшити територію ПЗФ. до 30 % від загальної площі країни.

Росія веде бойові дії на території 900 об'єктів природно-заповідного фонду площею 1,24 млн. га.

Це становить близько третини площі всього природно-заповідного фонду України.

Під загрозою знищення перебувають близько 200 територій Смарагдової мережі.

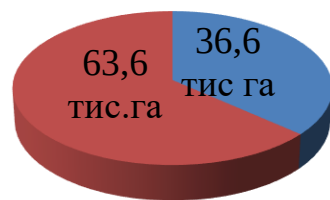

ПЗФ Дніпропетровської області

Рослинний і тваринний світ області налічує більше 1700 видів рослин і більше 7500 видів тварин, з них 66 видів рослин і 132 види тварин занесені до Червоної книги України.

У межах області зростає реліктовий Самарський бір, який є унікальним природним утворенням, якому немає рівних у світі.

ПЗФ 179 об'єктів

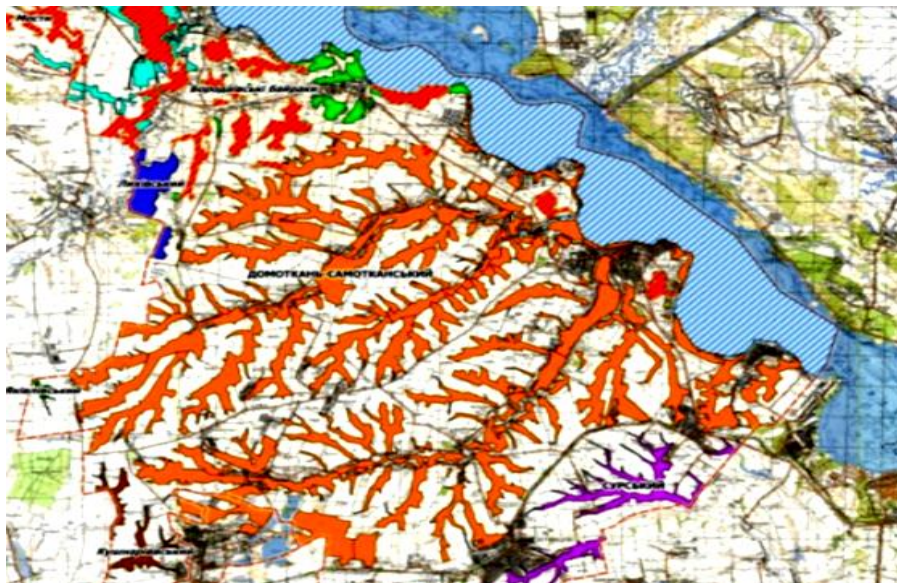
- Загальнодержавні, 32 об'єкти
- Місцеві, 147 об'єктів

Ієрархічна система екологічних коридорів Дніпропетровської області заснована на Дніпровському національному екокоридорі, який складається з 5 широтних і 5 меридіональних екокоридорів України і пересікає усі широтні коридори національного значення

Долинний байрачно-балковий комплекс басейнів річок Домоткань і Самоткань

Балка Широка розташована в середній частині басейнового комплексу річок Домоткань-Самоткань і входить до територій правобережного байрачно-балкового комплексу р. Домоткань.

Як характерний представник ландшафтного комплексу, балка обрана в якості репрезентативної ділянки для обґрунтування можливості створення ландшафтного заказника “Домоткань-Самотканський”

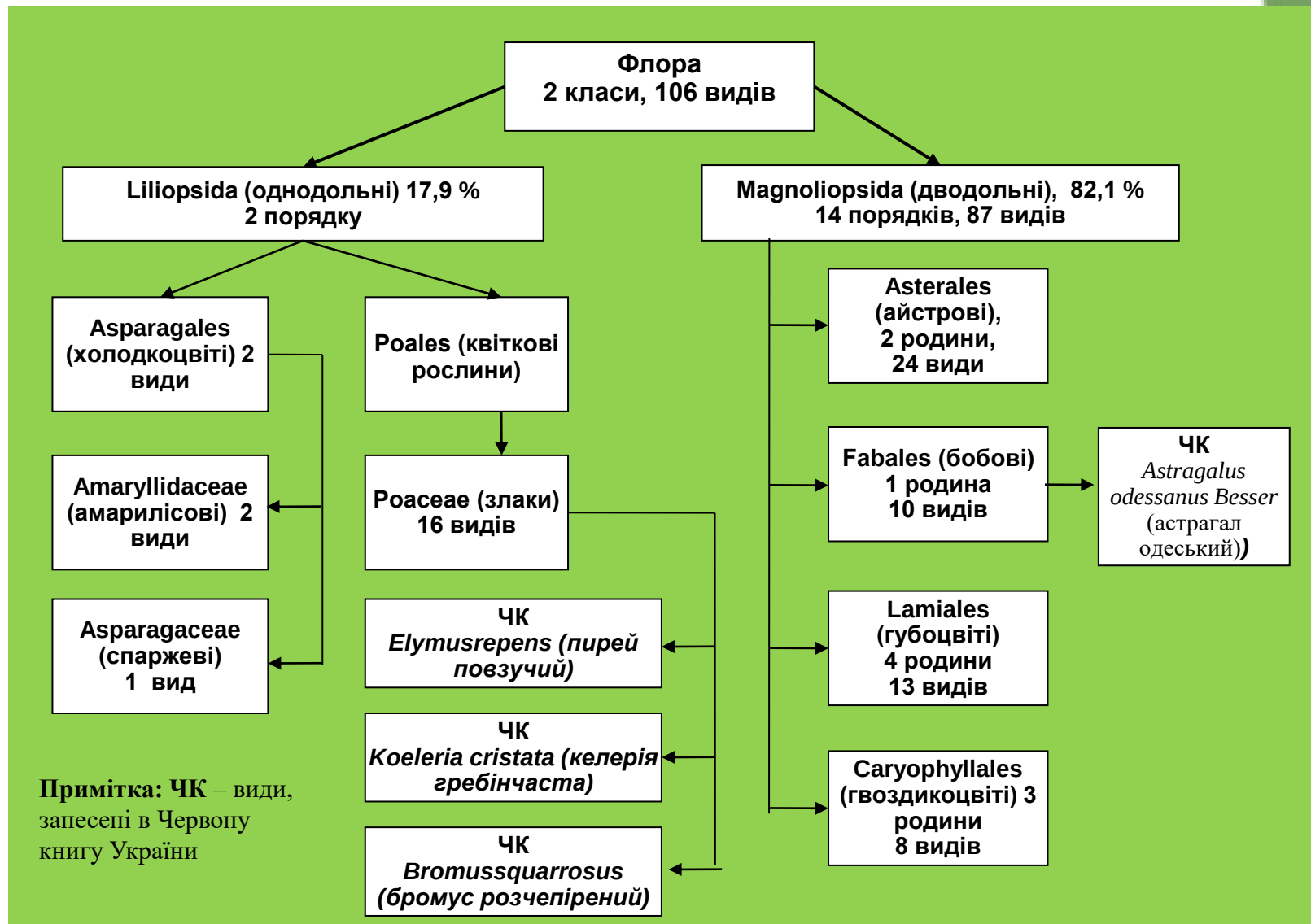
Загальний вигляд балки Широка

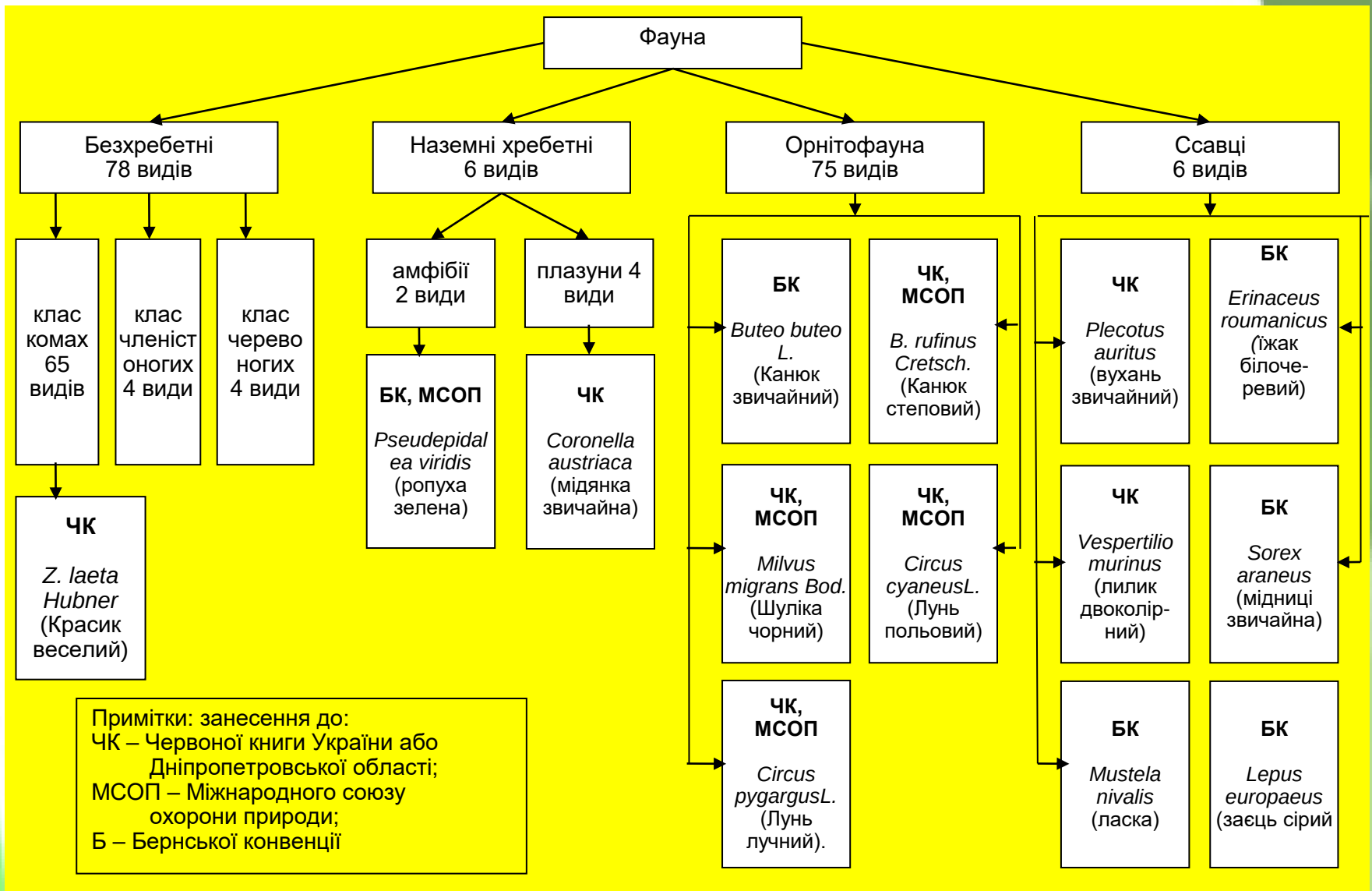
Долина ріки Домоткань

До Червоної книги України занесені види *Astragalus odessanus* Besser (астрагал одеський), *Centaurea ruthenika* Lam. (волошка руська), *Echium russicum* J.F.Gmel. (синяк руський), *Linaria biebersteinii* Besser (льонок Біберштейна).

14 видів фауни занесені до Бернської конвенції, списків Міжнародного союзу охорони природи і Червоної книги України.

ВИСНОВКИ

1. Дана загальна характеристика понять про екомережу, історія розвитку ідеї та основи формування Всеєвропейської екологічної мережі, правові засади її формування; досліджені структурні елементи Всеєвропейської і Української екологічної мережі, такі як ключові території, природні ядра, екологічні коридори, буферні території; відновлені території.

2. Проаналізовані підходи до формування природно-заповідного фонду України, його склад і функції, визначені функціональні зони національних природних парків як основи для формування екомережі.

3. Характеризовані природні особливості і розвиток природно-заповідного фонду і екологічної мережі Дніпропетровської області.

4. На прикладі земельної ділянки балка Широка обґрунтовано необхідність подальшого проведення досліджень на території всього байрачно-балкового комплексу басейну рік Домоткань і Самоткань для організації ландшафтного заказнику.